

Četvrti hrvatski forum o održivoj gradnji
Zagreb, 13. studenog 2010.

Kratki opis predavanja:

**Romska Mahala – unapređenje uvjeta življenja siromašnih stanovnika "divljih"
gradskih naselja**

Vladimir Macura, Društvo za unapređenje Romskih naselja, Srbija

130 obitelji. 590 osoba. Na koji je način romska zajednica sudjelovala u projektu? Kako su različiti porijeklo, status, interesi i prava utjecali na razvoj projekta? Koja je najučinkovitija veza stambenog modula sa zapošljavanjem i obrazovanjem, koji slojevi postojećeg načina života obitelji su posljedica siromaštva, a koji su sastavni dio trajnih kulturnih obrazaca Roma, koji su standardi za kuće i stanove, koje su moguće vrste ugovora za korištenje stana, koje su obveze stanara u održavanju...

Bilješke:

Četvrti hrvatski forum o održivoj gradnji
Zagreb, 13. studenog 2010.

Panel diskusija "Javni prostor, javna stvar... Javni prostor, NAŠA stvar!"

Žarko Puhovski, Filozofski fakultet Zagreb
Irena Đokić, Ekonomski institut Zagreb
Ognjen Čaldarović, Filozofski fakultet Zagreb
Bajro Barić, Udruga "Romi za Rome"
Vojin Perić, voditelj kazališta slijepih i slabovidnih "Novi život"
Krešimir Macan (moderator)

SUDJELUJTE, KOMENTIRAJTE, PITAJTE, DISKUTIRAJTE!

Forum je mjesto okupljanja i razmjene mišljenja. Tome se nadamo i to Vam želimo omogućiti: osim putem mikrofona, tijekom panel diskusije bit će moguće izravno sudjelovati u raspravi i putem SMS poruka te Twittera. **Uključite se i dajte svoj doprinos!**

twitter

SMS poruke šaljite na :
091/ 76 03 228

&

Twitter pitanja na:
#odrzivogradnja

Kako definiramo mjesto na kojem se proteže javni prostor? Kako pak točku na kojoj prestaje njegovo područje? Kako definiramo sadržaje koji su mu primjereni? Ponašanje u i na njemu? Promišljanja i svoje odgovore na ta pitanja, daju sudionici panel diskusije:

Zašto se projekt Romska Mahala ne realizira? - uvod u panel diskusiju daje Vladimir Macura. **Bajro Bajrić**, predsjednik hrvatske udruge Romi za Rome, nadovezuje se s iskustvima iz Hrvatske: tko odlučuje, kako sudjeluju, zašto uspijevaju (ili ne uspijevaju). Romi su u kontekstu 4. Hrvatskog foruma o održivoj gradnji simboličan predstavnik određene ugrožene skupine, koji uistinu kreiraju javni prostor slijedi pitanje: kako ih društvo **uistinu uključuje u proces donošenja odluke** o određivanju pravila ponašanja u javnom prostoru?

Da ne bi ostavili nedorečeno: i slijepi osobe koriste javni prostor onoliko koliko mogu. **Vojin Perić**, voditelj kazališta slijepih i slabovidnih "Novi život", svjedoči koje su to prepreke s kojima se susreću (npr. koliko mu je lako bilo doći u dvoranu Građevinskog fakulteta). Kad je potrebno osmisliti javni prostor, imaju li slijepi **moćnost reći kako oni zamišljaju** svoj javni prostor i da li je nužno to istovremeno i naš javni prostor?

„Koji je odnos javnog i privatnog prostora? Da li oni kojih se to najviše tiče - građani - mogu i znaju sudjelovati u procesu donošenja odluke?“ – na tu će temu polemizirati **Ognjen Čaldarović**, profesor na Odsjeku za sociologiju, Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Kao urbani sociolog radio je u Urbanističkom zavodu Grada Zagreba. Bio je voditelj sekcije za Urbanu sociologiju i planiranje Hrvatsko sociološkog društva. U okviru dodiplomske nastave predaje, između ostalog, kolegije Sociologija grada, Sociologija rizika, a na poslijediplomskom-doktorskom studiju predaje kolegije Socijalna ekologija, **Sociologijski aspekti upravljanja gradom**, Urbanizacija prostora i urbana kultura.

Četvrti hrvatski forum o održivoj gradnji Zagreb, 13. studenog 2010.

Ognjen Čaldarović, profesor na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, dao je sljedeću podlogu za raspravu:

Nije slučajno da se tema o javnom prostoru u našim gradovima sve češće raspravlja. S jedne strane, to je posljedica promjene ukupnog društvenog i političkog ustroja društva u sljedećem smislu: bivše društveno vlasništvo koje je bilo tretirano kao „naše“, „zajedničko“, „javno“, je nestalo i ostalo zamijenjeno državnim i privatnim.

Drugi osnovni razlog je što je javni prostor u gradovima sve više nagrižen, ugrožen različitim procesima. Jedan od najznačajnijih procesa je privatizacija prostora u gradu, pojava „ograđenih (izoliranih) naselja“ i ambijenata, a što sve dovodi u pitanje opstojnost javnog prostora.

Treći zanimljiv element u ugrožavanju javnog prostora u nas je pojava privatnog investitora (korporacijskog investitora) koji – kako to situacija pokazuje na nekim primjerima – nema točno određeno mjesto u procedurama donošenja odluka i definiranju aspekata javnog prostora.

Nadalje, sljedeći zanimljiv razlog ugrožavanja javnog prostora je zapravo problem definiranja što to predstavlja „javni interes“? Ili, još jednostavnije: tko i na koji način određuje, oblikuje, potiče i zaključuje o tome što je to urađeno u nekom gradu pod krinkom „općeg /zajedničkog, našeg itsl. interesa“. Nekoliko primjera operiranja procesa izgradnje u nas pokazuje da je „opći“, koji zapravo nikada ne može biti „interes sviju“ ili „javni interes“ moguće prezentirati kao takav bez gotovo ikakve osnove pa i prava za takav stav. Najveći broj javnih radova se samorazumljivom manirom pokušava prezentirati kao nešto što je učinjeno u ime „javnog interesa“.

Sljedeći problem vezan uz temu određivanja javnog interesa je činjenica da se suvremena urbana javnost diferencirala, fragmentirala i – kako to pokazuju neki primjeri – oblikovala u zasebne skupine koje se razlikuju upravo po tome na koji način drže da se treba oblikovati i operacionalizirati ideja o javnom interesu u urbanom kontekstu. Dakle, ideja o „javnom interesu“ nije jednoznačna, nije privilegij samo jedne skupine koja obitava u gradu, nije ekskluzivno pravo definiranja samo nekih, nego treba proizlaziti iz širokog konsenzusa mnogih o tome što čini sadržaj pojma „javni interes“.

Ključni problem koji proistječe iz sadašnje situacije je formuliranje jasne procedure oblikovanja javnog interesa, njegova institucionalizacija i javna kontrola njegove provedbe. Tranzicijsko društvo, kakvo je i hrvatsko, stalno se nalazi u procesu „oblikovanja“. Jedan od važnih elemenata tog oblikovanja je upravo definiranje procedure, postupka kojim će se naš okoliš formirati kao rezultat stvarnog javnog interesa i poštivanja javnog dobra.

Četvrti hrvatski forum o održivoj gradnji Zagreb, 13. studenog 2010.

Žarko Puhovski, profesor na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, najavio je sljedeće teze pod nazivom Urbana demokracija:

0. Pripadnost je demokracije gradu (s time da obrat ne važi nužnim načinom) kvintesencija tradicijske, prijemoderne koncepcije demokracije. Moderna pak – uza sve stranputice – označuje demografsku, no ne i potpunu koncepcijsku promjenu; posredna, parlamentarna demokracija postaje paradigmom. Grad više nema monopolnu ulogu u demokratskim sustavima, no ostaje mu i dalje ona metropolna. Njegova odlikovana uloga u civilizacijskome procesu ostaje neupitnom sve do posve nedavnoga razmaha globalnoga umreženja.

1. U tradiciji, koju i Moderna – revaloriziranjem – prihvaća, glavni je trg tradicionalno posebice izloženi materijalni trag kulturnoga, političkog, socijalnog života grada (zaduženi će ga stihoklepci olako zvati «dušom»). U svakome slučaju, riječ je o odlikovanome izlogu urbane egzistencije, pa je njegov izgled uvijek podobna tema rasprava i osporavanja – najčešće s pojednostavnjenom estetičkom argumentacijskom strategijom (iza koje, dakako, neprestance izviruju političke ili svjetonazorske opcije). Riječju, gradograđevna otvorenost trga načelno odgovara gradskome „otvorenom društvu“, spram Grada kao cjeline trg ima funkciju kakvu Grad ima spram vlastita okoliša.

2. U Zagrebu se – ne posve specifično, no specifično zaoštreno – urbano-političko (samo)osvještavanje povijesno zbivalo stalno sapeto u svojevrsnome sandwichu, između (nerijetko posve oponašalačke) težnje da se bude što je moguće sličniji «svijetu» (danas, valjda, «Europi») i (nerijetko posve ksenofobične) težnje da se bude što je moguće različitiji od (bliže i dalje) okoline grada. Ma koliko prigovarao protiv „klanskoga pošumljavanja“ (koje se je u prošleme stoljeću zbivalo u nekoliko navrata), Zagreb se je, ipak nekako, saživio s ljudima iz Zagorja i Slovenije, Slavonije i Dalmacije (pa «čak» i iz Hercegovine), no, «prišleki» su, svagda iznova, stavljeni na integracijsku kušnju.

3. Integracija je, pak, širila i njihov utjecaj na gradsku tradiciju, osvježavajući ju – s različitim posljedicama. Okrenutost velikim uzorima (od Beča do New Yorka) trebala je pritom spasiti nacionalno pretpostavljenu „uljudbenu“ ulogu metropole. Uza svu tradicionalnu umišljenost, najbolji su među «purgerima» oduvijek imali samo jednu ozbiljnu prednost pred «prišlekima», svijest o tomu da ni Zagreb (koji došljaci u svakome naraštaju kane osvajati) po sebi nije «bogzna kaj».

4. Svi su se ovi tradicionalni (i tradicionalno uglavnom nenasilni) sukobi zrcalili ponajprije na glavnome trgu. Na njemu su se desetljećima skupljali došljaci, sabijeni u nepisano, ali precizno određene dijelove plohe trga, no krajem šezdesetih radikalna je modernizacija promijenila lik Trga. Početkom devedesetih godina plebiscitarno je zazvana re-tradicionalizacija – naravno u kičastoj varijanti (tipičnoj za tranzicijsko „izmišljanje tradicije“) koja je bana-jahača okrenula na jug namjesto na sjever, jer aktualna potreba za novim saveznicima nije više dopuštala tradicionalnu okrenutost «proti Mađarom» (lakše ga je, činilo se, bilo usmjeriti protiv „blitvara“).

5. I na to su se navikli pitomi građani zagrebčanski. A posljednjih se godina sve više navikavaju i na to da «Trgač» pred njihovim očima zapravo prestaje postojati. Posve fizički, kretanje je trgov sve teže, jer je njegova površina sve češće zauzeta reklamnim građevinama (od patuljastih nogometnih igrališta, do malih, ali veoma glasnih, pozornica s

Četvrti hrvatski forum o održivoj gradnji Zagreb, 13. studenog 2010.

kjih rutinirano promukli voditelji svagda nešto «animiraju»). Dapače, na Trgu je bio održan i (drugorazredni) šakački dvoboj, a svaku drugu subotu pretvaraju ga i u «plac» (pod firmom «Markova sajma», i sl., krčme se kičaste inačice «slavnoga hrvatskog nasljeđa»).

6. Ne treba poznavati odveć povijesne sociologije kako bi se razumjelo kako je sajam na glavnome trgu označnica grada koji je – zapravo – bez građana (u suvremenome smislu riječi), grada kojim autoritarno vladaju grofovi i cehovi, žandari i načelnici, Zagorkina Zagreba. Ukoliko bi ovaj današnji trebao biti drukčiji, valjalo bi to moći pokazati i na njegovu glavnome trgu. To se ne čini koncertima (npr. Thomsonovima) u povodu Dana grada (koji, usput, nije datum sjedinjenja Kaptola i Gradeca, nego blagdan «nebeske zaštitnice grada»), vašarom, niti gromoglasnom propagandističkom onanijom. Ili, ipak, ono što se zbiva zapravo (većinski) odgovara gradu kakav doista jest?

7. Budući da je, u osnovi, i u Zagrebu riječ o Gradu (i Trgu), zadani kontekst djelatno onemogućuje olake interpretacije. Jer, trg je u gradu oduvijek imao odlikovano, ne tek gradograđevno, nego prije svega javno, dakle: komunikacijsko, pa, konsekvantno, i kulturno i političko značenje. Moglo bi se gotovo ustvrditi da je to značenje usporedivo s onime što ga je Heidegger pridavao šumskoj čistini, na kojoj se nakon lutanja drvarskim putovima odjednom u punome svjetlu (čistoći) nadaje Istina. Mnogo prije njega, demokratska Atena upravo takvo mjesto i namjenjuje svojem Trgu; kategorija je izvorno označavala upravo iznošenje nekoga zahtjeva na agora/trg, pred sud čije je raspravno mjesto bilo baš tamo.

8. Dakle, braniti gradski trg svojevrsna je sveta dužnost samosvjesnoga građanina, jer tako se brani pravo na riječ, na konsekvantnu komunikaciju kojom se, uz dosta sreće dakako, dopiyeva i do (javne) istine. Štiti se tako i mogućnost da ne bude sve u rukama vlasti (pa makar svojevremeno i bila izabrana) i njezinih periodičnih rituala. Pritom će urbanistički skandali u predgrađima, ili „manje važnim“ gradskim četvrtima, biti nerijetko zapostavljeni, samo će (topičko) središte i dalje biti podobno za političko usredištenje.

9. O tomu će još biti teorijskih, političkih, ali i kavanskih rasprava. No, bitno je – neovisno o političkome odlučivanju koje će potrajati – uvidjeti da su se neki elementi gradske (i nacionalne) političke scene jedva primjetno, ali dalekosežno promijenili. Pritom nije riječ „tek“ o desecima tisuća potpisa protiv konkretnih postupaka donedavno besprimjerno popularne (i prve ikada doista demokratski izabrane) lokalne vlasti, pa ni o kombinaciji implicitnoga radikalizma i genuino šminkerskoga ponašanja mnogih pristaša «pokreta» nastaloga u povodu „Varšavske“. Riječ je, prema svemu sudeći, o navikavanju na nove načine postizanja političke prezentnosti često zapretenih aktera (i stajališta).

10. Nastavci, naravno, slijede; nesporazumi će se samo množiti. Jer, mediji uvjereni u svoju demokratsku i formativnu ne mogu ostaviti neocarinjenom ovako slasnu temu (koja se, uza sve ostalo, zbiva u «neposrednoj blizini kulture zagrebačke Špice»). Još će gore biti kada – najkasnije u pripremama za izbore naredne godine – političke stranke pokušaju eksploatirati «politički neiskorišten potencijal zagrebačkih prosvjeda». No, to su, ma koliko neugodne, popratne pojave svakoga nastojanja da se povrati kontrola nad javnim prostorom koji – omogućujući svakovrsnu komunikaciju – čini Grad zajednicom ljudi, a ne izložbom građevina.

Četvrti hrvatski forum o održivoj gradnji Zagreb, 13. studenog 2010.

Irena Đokić, Ekonomski institut Zagreb, dala je slijedću podlogu za raspravu:

Čovjek, od kada postoji, planira. U početku se planiranje odnosilo na rješavanje egzistencijalnih problema - potrebe za hranom i mjestom za spavanje. Stari narodi (Grci, Rimljani i dr.) planirali su gradove u najširem smislu upravljanja organizacijom prostora, zemljišta, vlasničkih odnosa te opskrbe građana uslugama (Mumford, 1961). Planirali su mjesta u kojima su živjeli, ulice kojima su se kretali, trgove na kojima su slavili, piramide u kojima su se sahranjivali.

Pored toga brinuli su i o prostoru stanovanja, kulturno-umjetničkim i sportskim objektima i gospodarskoj djelatnosti nastojeći obuhvatiti sve aspekte života stanovništva. Stoga je pojam planiranja dobro poznat svakom čitatelju koji naslućuje što on obuhvaća i kako je u današnje vrijeme gotovo nemoguće živjeti bez unaprijed pripremljenog pa makar i grubo skiciranog plana.

Svakodnevni je život obilježen planiranjem. Planiramo koliko ćemo vremena provesti u snu, koju hranu ćemo unijeti u naš organizam, kako ćemo upotrijebiti slobodno vrijeme, jesmo li namakli dovoljno sredstava da osiguramo osnovne životne potrebe, itd. Stoga ne čudi da je planiranje osnova za učinkovito upravljanje puno složenijim sustavima kao što su škole, bolnice, poduzeća, gradovi, ministarstva i, konačno, država.

U želji da se složenim sustavima, kao što su jedinice lokalne samouprave (JLS) ili država, bolje i kvalitetnije upravlja, u razvojnoj se politici primjenjuju različiti instrumenti. Razvojna politika stvara okvir budućeg razvoja nekog teritorijalno-administrativnog entiteta i nije ju moguće provoditi bez prethodno pripremljenog plana, odnosno programa razvoja. S obzirom da obuhvaća raznovrsna područja - od gospodarstva, društvenih pitanja, prostornog uređenja i zaštite okoliša do rada institucija - politika se neće moći provoditi bez prethodno osmišljenog plana ili programa provedbe, a aktivnosti koje će se sporadično i nekontrolirano odvijati mogu samo slučajno voditi prema željenom cilju usput proizvodeći neželjene učinke. Promišljen i mudar nositelj razvojne politike činit će sve kako bi u što većoj mjeri održao kontrolu nad instrumentima koje ima na raspolaganju i rezultatima koji se razvojnom politikom mogu postići.

Strateško je planiranje prije svega nacionalna potreba. U svijetu globalizacije, brzih i čestih promjena, nepredvidljivih gospodarskih, a u posljednje vrijeme sve češćih i pogubnijih klimatskih promjena, treba imati jasnu viziju željenog stanja u koje neka država, regija ili jedinica lokalne samouprave želi doći kako bi uspjela zadržati i povećati društvene i gospodarske dobrobiti te pri tom sačuvati okoliš. Stoga je strateško planiranje važno na svim razinama neke države – njime je moguće jasno utvrditi koliko je sredstava potrebno da bi se vizija ostvarila, a planirani ciljevi dosegnuli. Kao takvo, ono ima sve veću ulogu u javnom i privatnom životu.

Kvaliteta odluka i njihova šira ili uža društvena relevantnost suštinski zavisi od kvalitete planske komunikacije i interakcije, pa su stoga njene karakteristike jednako važne za konstituiranje javnog interesa. (Petovar i Vujošević, 2008: 25). Brojne interpretacije pitanja javnog odnosno općeg interesa mogu se svrstati u okviru triju dominirajućih političko-filozofskih koncepcija općeg (javnog) dobra i borbe "između paradigmi" (prema: Ulrich, 1994: 171 – 177):

Četvrti hrvatski forum o održivoj gradnji Zagreb, 13. studenog 2010.

- Habermasove koncepcije legitimnih potreba i individualnih interesa koji se mogu "poopćiti" ("generalizability of individual interests");
- Marksove koncepcije klasnog interesa, prema kojoj se razni pojedinačni interesi mogu generalizirati u najviše dvije grupe, međusobno konfliktnih socioekonomskih (klasnih) interesa;
- Suvremenog liberalističkog (pluralističkog) modela, prema kojem su svi razni pojedinačni interesi legitimni i opravdani sami po sebi (osim, naravno, onih duboko destruktivnih).

O otvorenosti i složenosti ovog pitanja pisala je i Held (Held, 1970: 29-30), koja ističe da je značenje pojma "javni interes" promjenljivo, te da zavisi od konkretnog socio-političkog konteksta u kojem se interes nastoji ostvariti i od postupka pomoću kojeg se to pokušava postići. Ona teorije javnog interesa svrstava u tri velike grupe:

- Teorije "prevage" (engl. preponderance), koje javni interes poistovjećuju sa sumom individualnih interesa (alternativno, s interesima koji pretežu), mjereno na temelju određenog kriterija sumiranja ili korisnosti (npr. većinsko odlučivanje, rezultat nadmetanja između interesnih grupa, analitičko izračunavanje preferencija i dr.).
- Teorije zajedničkog (engl. common) interesa, koje javne interese poistovjećuju s onim interesima koji su zajednički za sve članove zajednice (npr. sustav vlasti, skup pravila koja se koriste pri rješavanju sporova itd.)
- Unitarne teorije (engl. unitary theories), po kojima javni interes predstavlja određen skup uređenih i međusobno usklađenih vrijednosti, a svi drugi pojedinačni zahtjevi smatraju se neodgovarajućima/nelegitimnim.

Petovar i Vujošević u svom se radu bave pitanjem javnog interesa i oblika vlasništva koji također utječu na postupak prenamjene, te navode da je tijekom nekoliko desetljeća nakon Drugog svjetskog rata javni interes služio kao glavna legitimizacijska osnova za planiranje, kako u europskim pluralističkim demokratskim državama s tržišnom ekonomijom, tako i u politički monističkim planskim ekonomijama u Istočnoj Europi (Petovar i Vujošević, 2008: 24). "Proizvodnja" mnogih javnih dobara u suvremenom svijetu multiakterska je aktivnost, a u nju su uključeni država i njene službe, civilni sektor, privatni poduzetnici i drugi akteri. Partnerski odnos, kao i javnost i transparentnost donošenja odluka, su glavni načini da se unaprijedi javno dobro i zaštite (legitimni) interesi pojedinačnih aktera u prostoru, koji su kompatibilni i usklađeni s konceptom javnog dobra (Edwards i Zadek, 2003; Barrett, 2003).

Pitanje javnog interesa je zapravo u uskoj vezi s participacijom građana. Do danas se sa sigurnošću ne može zapravo definirati što je to javni interes i na koji se način on ostvaruje. O ovom složenom pitanju koje se kroz različite tradicije planiranja proteže već desetljećima i u konačnici utječe na oblikovanje prostora, kritički pristupaju Petovar i Vujošević (Petovar i Vujošević, 2008). Naime, određivanje javnog interesa utječe između ostalog na odabir ključnih dionika, a o njihovoj reprezentativnosti, kao i funkciji i položaju koji imaju u datom trenutku, ovisit će i moć odlučivanja u participativnom procesu pa slijedom navedenog određivanje javnog interesa može imati presudni značaj u razvojnom smislu.

Ranih 60-tih godina kao odgovor na krizu u urbanim jezgrama (engl. inner cities) javlja se zastupničko planiranje (engl. advocative planning) koje u službi jačanja dimenzije jednakosti i društvene pravde demokratskog poretka, omogućava da se u javnom djelovanju i procesu

Četvrti hrvatski forum o održivoj gradnji Zagreb, 13. studenog 2010.

demokratskog odlučivanja čuje i glas slabijih i bez privilegija. Nedugo nakon toga počinju se objavljivati i prvi radovi o participaciji. Krajem sedamdesetih godina (1969. godine) izlazi članak Sherry Arnstein "Ljestve građanske participacije" (Arnstein, 1969) davno prije nego je Svjetska banka pokazala interes za ovu temu. Ovaj tekst nastoji povezati koncept građanske participacije s uzrokom značajne socijalne reforme potaknute studentskim prosvjedima u Francuskoj 1968. tvrdeći da "...participacija bez preraspodjele moći...ostaje status quo" (Arnstein, 1969:2). Autorica je stvorila tipologiju od osam stupnjeva participacije složenih "u obliku ljestava, gdje svaka prečka odgovara razmjeru moći građana u određivanju krajnjeg proizvoda" (Arnstein, 1969:2). Otprilike u istom razdoblju, krajem 60-tih i prvom polovinom 70-tih godina, Friedmann je usmjerio svoj istraživački rad na "transaktivno planiranje" kao jednu od grana sveobuhvatnog planiranja. Kao i zastupničko planiranje, transaktivno se planiranje bavilo pitanjem položaja najugroženijih grupa i inzistiralo je na potrebi šire i intenzivnije participacije (Petovar i Vujošević, 2008: 38). Kvaliteta participativnog procesa, kao i razina i opseg participacije, ovisit će o nekoliko važnih elemenata, a to su stupanj razvijenosti demokracije, sustav vrijednosti na kojem počiva društveni poredak i tradicijama planiranja u nekoj državi. Stoga je za očekivati da se u razvijenim demokratskim društvima participativni procesi potiču i da participacija ključnih dionika ima snažnu ulogu u stvaranju razvojnih pretpostavki i implementacije razvojnih dokumenata. Tek posljednjih nekoliko godina participativni način odlučivanja u Hrvatskoj (koji uključuje prethodno identificirane interesne grupe u tijeku planiranja, a potom i u tijeku provedbe razvojnih dokumenata) u pravom smislu riječi postaje jedna od metoda kojom, pored ostalih interesnih grupa, građani također imaju mogućnost neposredno sudjelovati u odlučivanju o razvoju njihove lokalne zajednice (Đokić i Šišinački, 2004.). Participacija postaje osnovom za odlučivanje o nečem što je zajedničko – naše. Na neki način paralelno s izradom strateškog razvojnog plana na lokalnoj razini trebala bi ići i izrada prostornog plana, te bi se oni zapravo trebali međusobno nadopunjavati. Razvojni bi dokument trebao udahnuti život prostornom planu, međutim u hrvatskoj praksi to često nije slučaj. Prostorni se plan doživljava kao razvojni dokument na temelju kojega se usmjerava daljnji razvoj. Iskrivljena praksa donošenja prostornih planova koji se olako pred investitorom prekrajaju još više pogoršava razvojne napore. Onaj isti prostor koji pripada nama svima, više nije naš nego postaje predmet trgovine ograničenog broja ljudi s vlastitim interesima, o kojima su ostali potencijalni dionici zapravo tek naknadno informirani, pa im time i nije ostavljena mogućnost sudjelovanja u participativnom procesu. Javne rasprave često su slabo posjećene, a prave komunikacijske strategije/planovi i svi mogući alati i metode tek se ponegdje primjenjuju.

Prema dosadašnjim spoznajama te iskustvu u radu s jedinicama lokalne samouprave na području Republike Hrvatske, još uvijek nedostaje participativne demokracije, a niti navika da je takav način odlučivanja uobičajen i naširoko prihvaćen nije do sada stvorena. Korištenje participativne metodologije u smislu definiranja budućeg razvoja, tek je na začetku, a njen puni zamah očekuje se u godinama koje slijede.

Bilješke:

Četvrti hrvatski forum o održivoj gradnji
Zagreb, 13. studenog 2010.

Scenarij razvoja javnog prostora na primjerima radova studenata
Sanja Gašparović, Arhitektonskog fakulteta u Zagrebu

Značaj i uloga javnog prostora u procesima razvoja grada jedna je od važnih tema u edukaciji studenata arhitekture. Kroz istraživanja na kolegijima Pejzažnog planiranja i Perivojnog oblikovanja nastaju koncepti novih velikih gradskih parkova i perivoja stambenih naselja koji osim oblikovanja predlažu načine uspostavljanja ekoloških, funkcionalnih, umjetničkih, kulturnih i socijalnih vrijednosti javnih prostora. Na taj način preuzimaju važnu ulogu generiranja razvoja i podizanja razine urbaniteta pojedinih dijelova grada.

Bilješke:

**Četvrti hrvatski forum o održivoj gradnji
Zagreb, 13. studenog 2010.**

Ima li zaista smisla (g)raditi „zeleno“ ?

Vedrana Likan, dopredsjednica Savjeta za zelenu gradnju

Održivi razvoj i zelena granja češće je tema novinskih članaka, poslovnih sastanaka na temu investicija i političkih polemika više nego ikada do sada. Istovremeno, dok ga je nemoguće opisati jednom rečenicom, pojam „održivi razvoj“ povezuje se sa koječime, a sa izrazom „zeleno gradnja“ mnogi koketiraju, dok sa sigurnošću tvrdimo da ju je malotko ustvari ikada i vidio.

Izlaganje na temu „ima li smisla (g)raditi zeleno?“ ima za cilj demistificirati spomenute pojmove i staviti ih u kontekst naše – hrvatske realnosti 21. stoljeća, ekonomske krize i gospodarske nestabilnosti te aspekte europskih, a samim time i svjetskih normi čiji smo dugogodišnji štovatelj, ali, što je važnije – uskoro postajemo obvezatni korisnik.

Izlaganje će kratko analizirati lokalnu platformu zakona, tijela i običaja koji nam (ne)mogućavaju održivi razvoj prvenstveno u segmentu graditeljstva i urbanizma. Održivi razvoj i zelenu gradnju promotrit ćemo kroz aspekte (ne)isplativosti za investitore, prirodu, gradove, korisnike,... a prikazom rezultata analize nekolicine objekata u Hrvatskoj saznat ćemo da li već živimo principe održivosti i koristimo elemente zelene gradnje ili će ti pojmovi iz razno-raznih razloga još godinama biti samo dio svakodnevnice retorike.

Dat ćemo odgovore na brojna i tako česta pitanja, od toga „TKO su ključni – financijski, zakonski ili znanstveni čimbenici u zelenoj gradnji u Hrvatskoj?“, do toga „ŠTO je potrebno, a što dostupno DANAS da bi svoj postojeći ili novi objekt učinili „zelenijim?“ te ultimativno „ZAŠTO bi uopće promišljali ideju da gradimo zeleno?“.

Bilješke:

Četvrti hrvatski forum o održivoj gradnji Zagreb, 13. studenog 2010.

Kratki životopisi predavača:

prof. dr. Vladimir Macura, dia

Vladimir Macura, arhitekt i urbanist, rođen je u Beogradu, gdje i doktorirao na Arhitektonskom fakultetu. Od sredine 1980-ih bio je profesor kolegija urbanističko planiranje i dizajn na Odsjeku krajobrazne arhitekture, na Šumarskom fakultetu. Pored predavanja, Macura je aktivno sudjelovao u urbanističkom planiranju, urbanističkom dizajnu i arhitekturi. Bio je direktor Urbanističkog instituta Beograd od 2000. - 2004. Od početka 1990-ih Macura se fokusirao na temu stanovanja i Romskih naselja. 1997. zajedno s grupom prijatelja osnovao je nevladinu udrugu, Društvo za promicanje zajednice lokalnih Roma, čiji je sad dopredsjednik.

Radio je na analizama stanovanja i naselja, strategijama, planovima i projektima za srpsku lokalnu zajednicu Roma u Beogradu, Pančevu, Kruševcu, Pirotu, Kosovskoj Mitrovici, Kraljevu i Nišu. Bio je konzultant Vijeću Europe, OSCE/ODIHR i UN-HABITAT SIRP i Ministarstvu kapitalnih investicija, priprema Srbije za Smjernice za poboljšanje i legalizaciju neformalnih Romskih naselja, 2007. godine.

Njegov rad uključuje veliki broj članaka i knjiga, uključujući "Romske nastambe i naselja u jugoistočnoj Europi: Profil i dostignuća u Srbiji u komparativnom okviru" napisano 2006. godine zajedno s Zlatom Vuksanović. Na natječaju Holcim Awards 2008. godine je osvojio nagradu „Priznanje“ u regiji Europa, za "Kulturalno-odgovorno urbanističko selo" – novo Romsko susjedstvo za "Gazela" obitelji u straćarama. Macura je član Udruge srpskih gradskih planera grada, Društva srpskih arhitekata i Američkog instituta arhitekata. Za svoj rad primio je brojne nagrade, uključujući "Emilijan Josimović" STPA Honor Prize za profesionalnost.

Macura vjeruje u 5 vrijednosti: jednakost, solidarnost, održivost, priuštivost i adekvatnost. On smatra da je arhitekt profesionalni sluga zajednici.

Životopis: prof. dr.sc. Ognjen Čaldarović

Ognjen Čaldarović, (1947)., na Filozofskom fakultetu u Zagrebu diplomirao je studijske grupe Sociologija i Filozofija 1971. g., a magistrirao je iz područja urbane sociologije 1977., a doktorirao je 1980. g. na Sveučilištu u Zagrebu. Bio je u više navrata na usavršavanju – 1974. u Nizozemskoj, 1982-83 u SAD (Fulbright fellow), te 1993-94 u SAD kao Fulbright senior fellow. Objavio je ukupno 15 knjiga (autorskih i koautorskih) i cca 100 članaka, osvrti, prijevoda, istraživačkih studija te sudjelovao na više od 100 savjetovanja u inozemstvu i u zemlji. Radio je u Urbanističkom zavodu grada Zagreba (1972-1975), a od 1975. je stalno zaposlen na Odsjeku za sociologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, danas u statusu redovitog profesora u trajnom zvanju. Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu predaje 4 kolegija «*Sociologija rizika*», «*Sociologija grada*», «*Sociologija vremena*» i «*Suvremene sociološke teorije*», a djeluje i kao honorarni nastavnik na Sveučilištu u Splitu i Rijeci te povremeno na doktorskim studijima i na drugim sveučilištima.

Direktor je međunarodnog tečaja na temu «Social Structures and Institutions: The Quest for Social Justice» pri Interuniversity Centre for Postgraduate studies u Dubrovniku. Član je Hrvatskog sociološkog društva (HSD) kao i International Sociological Association (ISA). Bavi se istraživačkim temama iz područja suvremene sociološke teorije, socijalne prosudbe, socijalne integracije, sociologije grada i sociologije rizika. Neke od objavljenih knjiga su i sljedeće - (1989). Društvena dioba prostora, Zagreb; (sa Rogić, I.), ur. (1990).

Četvrti hrvatski forum o održivoj gradnji
Zagreb, 13. studenog 2010.

Kriza energije i društvo: sociologijska istraživanja o upotrebi energije, Zagreb; (1991).
Energija i društvo: sociologijske rasprave o upotrebi energije u društvu, Zagreb; (sa Mesić, M. i Štulhofer, A.), ur., (1992). Sociologija i rat, Zagreb; (1995). Socijalna teorija i hazardni život: rizici i suvremeno društvo, Zagreb; (sa Rogić, I. i Subašić, D.), ur. (1997). Kako živjeti s tehničkim rizikom, Zagreb, (sa Leburic, A. i Maroevic, M. (2006). Socijalna prosudba elementarnih sustava života. Sociološka studija pretpostavki uvođenja kanalizacijskog sustava Kaštela – Trogir (Social Assesment of Elementary Life Systems). Split: Filozofski fakultet Sveučilišta (hrvatski i engleski).

Kontakt: prof. dr.sc. Ognjen Čaldarović, Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za sociologiju, E-mail: Ognjen.Caldarovic@ffzg.hr

Životopis: mr. Irena Đokić, dipl.oec.

Ključne kvalifikacije:

Iskustvo u provedbi međunarodne tehničke pomoći u upravljanju pretpristupnim fondovima (CARDS, PHARE, INTERREG & Program susjedstva, IPA CBC)
Praktično primjena pristupa strateškog planiranja, uključujući Upravljanje projektnim ciklusom i pristup logičkog okvira (PCM&LFA), evaluacija programa i projekata
Iskustvo u razvoju i provedbi trening programa na temu planiranja i programiranja u nacionalnom i kontekstu pristupanja EU
Sposobnost vođenja kompleksnih procesa lokalnog i regionalnog razvoja, te iskustvo u primjeni participativnih pristupa u planiranju razvoja kroz radionice, partnerstva i tematske radne skupine.

RADNO ISKUSTVO

od 2002.g. **EKONOMSKI INSTITUT, ZAGREB (EIZ)**

Odjel za prostornu ekonomiju, viši asistent (znanstveni novak)

Suradnica na projektima u okviru trajnih istraživanja Ministarstva znanosti, prosvjete i športa:

2007.-2010.g. – **Održivi razvoj, inovacije i regionalna politika Hrvatske**, glavni istraživač prof.dr.sc. Nenad Starc

2002.-2006.g. - **Ekonomski razvoj RH i približavanje Europskoj uniji, makro, mikroekonomija i prostor**, glavni istraživač dr. sc. Ivan Teodorović

Predavačke aktivnosti – priprema i provedba:

Predavač u okviru Doktorskog programa Arhitektura, područje: Arhitektonska praksa – struktura i tehnologija, kolegij Arhitektura i održivi razvoj, Sveučilište u Zagrebu, Arhitektonski fakultet Zagreb (2010.);

Trener za Središnji državni ured za upravu, Centar za stručno osposobljavanje i usavršavanje; teme: **“Strateško planiranje i upravljanje” za rukovodeće državne službenike; “Razvojno planiranje u kontekstu pridruživanja Republike Hrvatske EU ” i “Upravljanje projektnim ciklusom ”** (2007-2010.);

Trener za Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova EU (SDURF) na temu **“Priprema operativnih programa za strukturne fondove ”**; (2009.).

Trener za Ministarstvo financija na temu **“Strateško planiranje”**, Projekt: Assistance to Ministry of Finance for implementation of the New Budget Act - medium term strategic programme planning; (2009.).

Četvrti hrvatski forum o održivoj gradnji
Zagreb, 13. studenog 2010.

Trener za Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva na temu **“Vertikalna koordinacija u okviru Integriranog upravljanja obalnim područjem (IUOP)”**, **“Upravljanje projektnim ciklusom u kontekstu IUOP”** (2009.);
Predavač u okviru poslijediplomskog programa **“Lokalni ekonomski razvoj”**, Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet (2008.);
Predavač u okviru Programa cjeloživotnog obrazovanja **„Učinkovito upravljanje u lokalnoj i regionalnoj samoupravi”**, Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet (2008.).

Suradnica je na brojnim projektima te je, autorica ili koautorica brojnih članaka, radova na konferencijama, studijama i poglavlja u knjigama.

Kontakt: mr.sc. Irena Đokić, dipl.oec., Ekonomski Institut Zagreb, Trg J.F.Kennedy 7, Zagreb, tel: (01) 2335 700; (01) 2362 261, e-mail: idojic@eizg.hr; idojic@yahoo.com

Životopis – prof.dr.sc. Sanja Gašparović, dipl.ing.arh.

Rođena u Zagrebu. Diplomirala na Arhitektonskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Apsolvirala poslijediplomski znanstveni studij „Prostorno planiranje, urbanizam i parkovna arhitektura“ pri Arhitektonskom fakultetu u Zagrebu. Doktorirala s temom „Autocesta kao mogućnost razotkrivanja vrijednosti i slojevitosti krajolika“ 2009. godine.

Zaposlena na Arhitektonskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu gdje sudjeluje u nastavi Katedre za urbanizam, prostorno planiranje i pejzažnu arhitekturu.

Objavila je 13 znanstvenih i drugih radova koji su publicirani u znanstvenim časopisima, knjigama i zbornicima znanstvenih skupova. Sudjelovala je na 13 domaćih i međunarodnih stručnih i znanstvenih skupova. Autorski i koautorski je sudjelovala u izradi 35 stručnih radova: prostornih planova, urbanističkih planova uređenja, detaljnih planova uređenja, studija utjecaja na okoliš, projekata pejzažnog uređenja te arhitektonskih projekata.

Sudjelovala je na 18 urbanističko-arhitektonskih natječaja te osvojila pet prvih, jednu drugu, jednu četvrtu nagradu te jedan otkup.

Kontakt: dr.sc. Sanja Gašparović, dipl.ing.arh., Arhitektonski fakultet, Kačićeva 26, Zagreb tel: 01 4639 148, e-mail: sanja.gasparovic@arhitekt.hr

Četvrti hrvatski forum o održivoj gradnji Zagreb, 13. studenog 2010.

Životopis: Vedrana Likan, dipl. novinar

Direktorica Colliers International d.o.o.

Potpredsjednica Američke Gospodarske Komore u Hrvatskoj (AmCham)

Potpredsjednica Savjeta za zelenu gradnju u Hrvatskoj

Vedrana Likan svoje radno iskustvo temelji na strateškom i operativnom menadžmentu prvenstveno u segmentu uslužnih djelatnosti – komunikacijama i poslovnom savjetovanju. Svoju karijeru započela je u komunikacijskom menadžmentu te prvih gotovo 10 godina radnog iskustva provela na razvoju naprednih i kreativnih poslovnih koncepata i strategija u segmentu marketinga i PR-a, radeći u najrazličitijim tržišnim granama i to većinom u međunarodnom okruženju.

Colliers International-u Hrvatska pridružila se u prosincu 2006. godine, a na poziciji direktorice je od rane 2007. godine. Ubrzo nakon njezinog dolaska tvrtka širi svoje poslovanje i razvija nove usluge te u kratkom vremenu preuzima vodeću poziciju na hrvatskom tržištu pružajući cjeloviti spektar usluga savjetovanja na području investicija i nekretnina. Tijekom 2008. godine Colliers International Hrvatska širi svoje poslovanje na tržišta Slovenije te Bosne i Hercegovine.

Osnova poslovanja Colliersa na sva tri tržišta odnosi se na korporativno investicijsko savjetovanje i zastupanje u poslovanju nekretninama, a spektar savjetničkih usluga Colliersa seže od istraživanja tržišta, analize lokacije, razvoja koncept dizajna trgovačkih, uredskih, hotelskih i stambenih projekata, savjetovanja pri definiranju marketinške strategije projekta, pa do savjetovanja u upravljanju portfeljem i definiranju investicijske strategije.

Neki od najistaknutijih projekata u segment poslovno odgovornog poslovanja koje je inicirala i zajedno sa svojim timovima realizirala su Informativna kampanja u Bosni i Hercegovini provedena u 18 zemalja EU za klijenta ICMP (Međunarodna organizacija za nestale osobe; 2004), Kampanja zapošljavanja osoba odraslih bez roditeljske skrbi (2007), inicijativa osnivanja Savjeta za zelenu gradnju u Hrvatskoj (2008), itd.